

Temporálne logiky

proпозиčná logika vs. logika prvého rádu

globálna vs. kompozičná

vetviaci sa čas vs. lineárny čas

časové body vs. časové intervaly

diskrétny čas vs. spojitý čas

minulosť vs. budúcnosť

distribovanosť vs. lokálnosť

....

Temporálne logiky

- časová os:
 - dvojica $(S, <)$, kde $<$ je úplné usporiadanie
 - izomorfná s $(\mathbb{N}, <)$
- čas:
 - diskrétny
 - počiatkový okamih
 - nekonečný
- AP : atomické propozície (ozn. $P, Q, \dots$)
- štruktúra lineárneho času: trojica $M = (S, x, L)$, kde
 - S – množina stavov
 - $x: \mathbb{N} \rightarrow S$ – postupnosť stavov
 - $L: S \rightarrow \mathbf{P}(AP)$ – určuje pre daný stav, ktoré atomické propozície v tomto stave platia (teda ktoré AP sú true)

Temporálne logiky

- označenie:
 - postupnosť stavov $x = s_0, s_1, s_2, s_3, \dots$
 - definujeme $x^i = s_i, s_{i+1}, s_{i+2}, s_{i+3}, \dots$ (teda $x = x^0$)
- základné temporálne operátory:
 - $\diamond p$ – eventually p (raz určite p)(textovo Fp)
 - $\Box p$ – vždy p (textovo Gp)
 - $\bigcirc p$ – nasledujúci krát p (textovo Xp)
 - $p \cup q$ – p until q (raz q začne platiť, a do vtedy platí p)

Temporálne logiky

Syntax: množina PLTL formúl je definovaná ako najmenšia množina generovaná nasledujúcimi pravidlami:

- každá AP (atomická propozícia) P je formula
- ak p, q sú formuly, tak $p \wedge q, \neg p$ sú formuly
- ak p, q sú formuly, tak $p \cup q, Xp$ sú formuly

zavedieme označenia:

$$\begin{array}{ll} Fp = \text{true} \cup p & \diamond p \\ Gp = \neg F\neg p & \Box p \\ F^\infty p = GFp & \text{(nekonečne veľa krát)} \\ G^\infty p = FGp & \text{(skoro všade)} \end{array}$$

Temporálne logiky

Sémantika:

- $x \models P$ iff $P \in L(s_0)$ pre atomickú propozíciu P
- $x \models p \wedge q$ iff platí $x \models p$ a $x \models q$
- $x \models \neg p$ iff neplatí $x \models p$
- $x \models (p \cup q)$ iff $\exists j (x^j \models q \text{ and } \forall k < j: x^k \models p)$
- $x \models Xp$ iff $x^1 \models p$
- $x \models Fp$ iff $\exists j (x^j \models p)$
- $x \models Gp$ iff $\forall j (x^j \models p)$
- $x \models F^\infty p$ iff $\forall k \exists j \geq k (x^j \models p)$
- $x \models G^\infty p$ iff $\exists k \forall j > k (x^j \models p)$

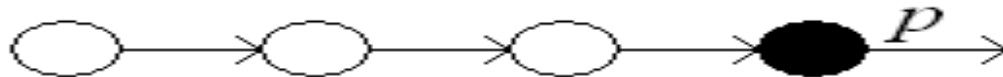
Príklady:

$p \Rightarrow Fq$	ak p platí teraz, tak raz bude platiť q
$G(p \Rightarrow Fq)$	vždy keď platí p , tak raz začne platiť aj q
$p \wedge G(p \Rightarrow Xp) \Rightarrow Gp$	temporálna formulácia indukcie

Temporálne logiky

Príklady použitia operátorov F , G , X a U v
propozičnej lineárnej temporálnej logiky

Fp

Gp

Xp

$p U q$

Temporálne logiky

Variácie

Slabé until

Silné $p \text{ U } q$ sa zvykne označovať ako $p \text{ U}_s q$ alebo $p \text{ U}_\exists q$

$x \models p \text{ U}_\forall q$ iff $\forall j ((\forall k \leq j, x^k \models \neg q) \Rightarrow x^j \models p)$

t.j. môže sa stať, že q nebude platiť nikdy

$p \text{ U}_\exists q$		$p \text{ U}_\forall q \wedge Fq$
$p \text{ U}_\forall q$		$p \text{ U}_\exists q \vee Gp$

Temporálne logiky

Miesto $(N, <)$ zoberiem len podmnožinu I
(môže byť aj konečná)

Gp pre všetky nasledujúce stavy v I platí p

Fp pre nejaký stav v I platí p

$X_{\forall}p$ (weak nexttime) ak existuje následný stav v I tak v
ňom platí p

$X_{\exists}p$ (strong nexttime) existuje následný stav v I a v ňom platí p

$X_{\exists}p \dots\dots \neg X_{\forall} \neg p$

$X_{\forall}p \dots\dots \neg X_{\exists} \neg p$

Temporálne logiky

- G-p vždy v minulosti platilo p
- F-p niekedy v minulosti platilo p
- X-p naposledy platilo p
- $p \cup \neg q$ niekedy platilo q a odvtedy platí q

Temporálne logiky

Branching (time) temporal logic

- temporálna štruktúra: trojica $M = (S, R, L)$, kde
 S – množina stavov
 $R \subseteq S \times S$ taká, že $\forall s \in S \exists t \in S (s, t) \in R$
 $L: S \rightarrow \mathbf{P}(AP)$ – určuje pre daný stav, ktoré atomické propozície v tomto stave platia (teda ktoré AP sú true)
- M možno chápať ako značkovaný orientovaný graf s vrcholmi S , hranami danými R a vrcholy majú značky dané L
- Hovoríme, že M je
 - *acyklický*, ak nemá orientované cykly
 - *stromová štruktúra*, ak každý vrchol má nanajvýš jedného predchodcu
 - *strom*, ak je stromová štruktúra a má koreň
- označenie:
 - plná cesta $x = (s_0, s_1, s_2, s_3, \dots)$: pre $\forall i: (s_i, s_{i+1}) \in R$
 - definujeme $x^i = (s_i, s_{i+1}, s_{i+2}, s_{i+3}, \dots)$

Temporálne logiky

- CTL (Computational Tree Logic)
- CTL* (Full Branching Time Logic) – silnejšia ako CTL, historicky mladšia; najprv popíšeme CTL*
- Syntax: (*stavové* a *path* („cestové“) formuly)
 - každá atomická propozícia je stavová formula (S1)
 - ak p, q sú stavové formuly, tak $p \wedge q, \neg p$ sú stavové formuly (S2)
 - ak p je path formula, tak Ep, Ap sú stavové formuly (S3)
 - každá stavová formula je aj path formula (P1)
 - ak p, q sú path formuly, tak potom aj $p \wedge q, \neg p$ sú path formuly (P2)
 - ak p, q sú path formuly, tak potom aj $p \cup q, Xp$ sú path formu (P3)

Temporálne logiky

CTL* tvoria stavové formuly

CTL tvoria pravidlá (S1), (S2), (S3) a pravidlo (P0):

ak p, q sú stavové formuly, tak $p \cup q, Xp$ sú stavové formuly (P0)

CTL operátory:

A – pre všetky budúcnosti

E – existuje budúcnosť

za A alebo E vždy nasleduje jeden z operátorov G, F, X, U
dá sa ukázať, že CTL* má väčšiu vyjadrovaciu silu než CTL

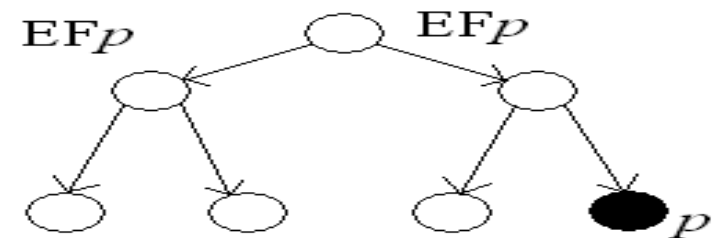
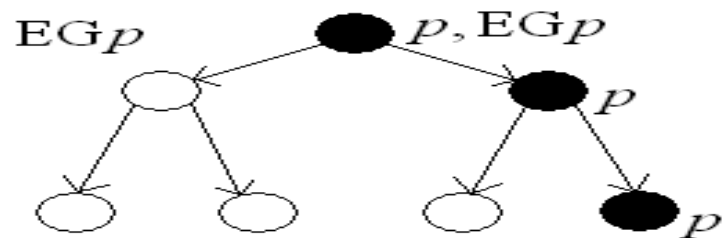
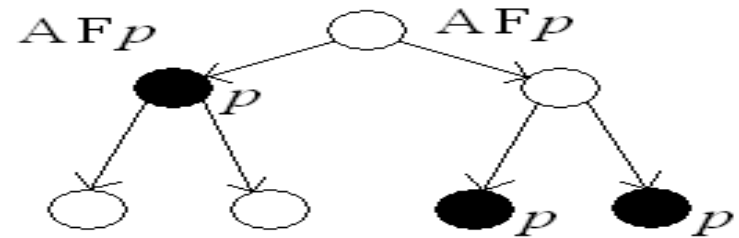
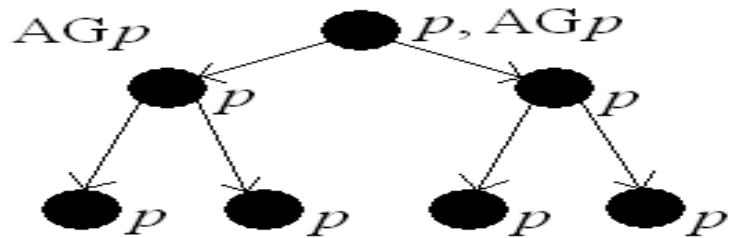
Temporálne logiky

Sémantika: (pre CTL*)

- (S1) $M, s_0 \models p$ iff $p \in L(s_0)$
- (S2) $M, s_0 \models p \wedge q$ iff platí $M, s_0 \models p$ a $M, s_0 \models q$
 $M, s_0 \models \neg p$ iff neplatí $M, s_0 \models p$
- (S3) $M, s_0 \models Ep$ iff $\exists x \text{ v } M$ tak, že $M, x \models p$
 $M, s_0 \models Ap$ iff pre $\forall x \text{ v } M$ platí $M, x \models p$
- (P1) $M, x \models p$ iff $M, s_0 \models p$
- (P2) $M, x \models p \wedge q$ iff platí $M, x \models p$ and $M, x \models q$
 $M, x \models \neg p$ iff neplatí $M, x \models p$
- (P3) $M, x \models (p \cup q)$ iff $\exists j (M, x^j \models q \text{ a } \forall k (k < j \text{ implikuje } M, x^k \models p))$
 $M, x \models Xp$ iff $M, x^1 \models p$

Temporálne logiky

Príklady použitia operátorov A, E v propozičnej branching temporal logic (značky p sú pri vrcholoch; vrchol je vyplnený, ak má značku p)

Temporálne logiky

- množina schém axióm
- množina odvodzovacích (inferenčných) pravidiel

formula p je *dokázateľná* (zapisujeme $\vdash p$), ak pre ňu existuje *dôkaz*, t.j. konečná postupnosť formúl taká, že na jej konci je p a každá formula v nej je buď prípad axiómy alebo vyplýva z predchádzajúcich použitím nejakého odvodzovacieho pravidla

Temporálne logiky

Schémy axióm:

tautológie propozičnej logiky	(Ax1)
$EFp \equiv E(\text{true} \cup p)$	(Ax2)
$AGp \equiv \neg EF\neg p$	(Ax2')
$AFp \equiv A(\text{true} \cup p)$	(Ax3)
$EGp \equiv \neg AF\neg p$	(Ax3')
$EX(p \vee q) \equiv EXp \vee EXq$	(Ax4)
$AXp \equiv \neg EX\neg p$	(Ax5)
$E(p \cup q) \equiv q \vee (p \wedge EXE(p \cup q))$	(Ax6)
$A(p \cup q) \equiv q \vee (p \wedge AXA(p \cup q))$	(Ax7)
$EX \text{ true} \wedge AX \text{ true}$	(Ax8)
$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge EXr)) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg A(p \cup q))$	(Ax9)
$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge EXr)) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg AFq)$	(Ax9')
$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge (p \Rightarrow AXr))) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg E(p \cup q))$	(Ax10)
$AG(r \Rightarrow (\neg q \wedge AXr)) \Rightarrow (r \Rightarrow \neg EFq)$	(Ax10')
$AG(p \Rightarrow q) \Rightarrow (EXp \Rightarrow EXq)$	(Ax11)

Temporálne logiky

Odvodzovacie pravidlá:

ak $\vdash p$, tak potom $\vdash AGp$ (R1, zovšeobecnenie)

ak $\vdash p$ a $\vdash p \Rightarrow q$, tak potom $\vdash q$ (R2, modus ponens)

Veta: Deduktívny systém s axiómami (Ax1)–(Ax11) a odvodzovacími pravidlami (R1), (R2) je sound (zdravý, korektný) and complete (úplný) pre CTL.

Vztáh CTL a MU-kalkulus

$A (p \cup q) \dots \mu Z \quad q \vee (p \wedge (<->tt \wedge [-]Z))$

$E (p \cup q) \dots \mu Z \quad q \vee (p \wedge <->Z)$

$AF p \dots \mu Z \quad p \vee (<->tt \wedge [-]Z)$

$EF p \dots \mu Z \quad p \vee <->Z$

Verifikácia vlastností systémov vyjadrených pomocou logických formúl

1.theorem proving

axiomy logiky+vlastnosti systému/programu |- theorema

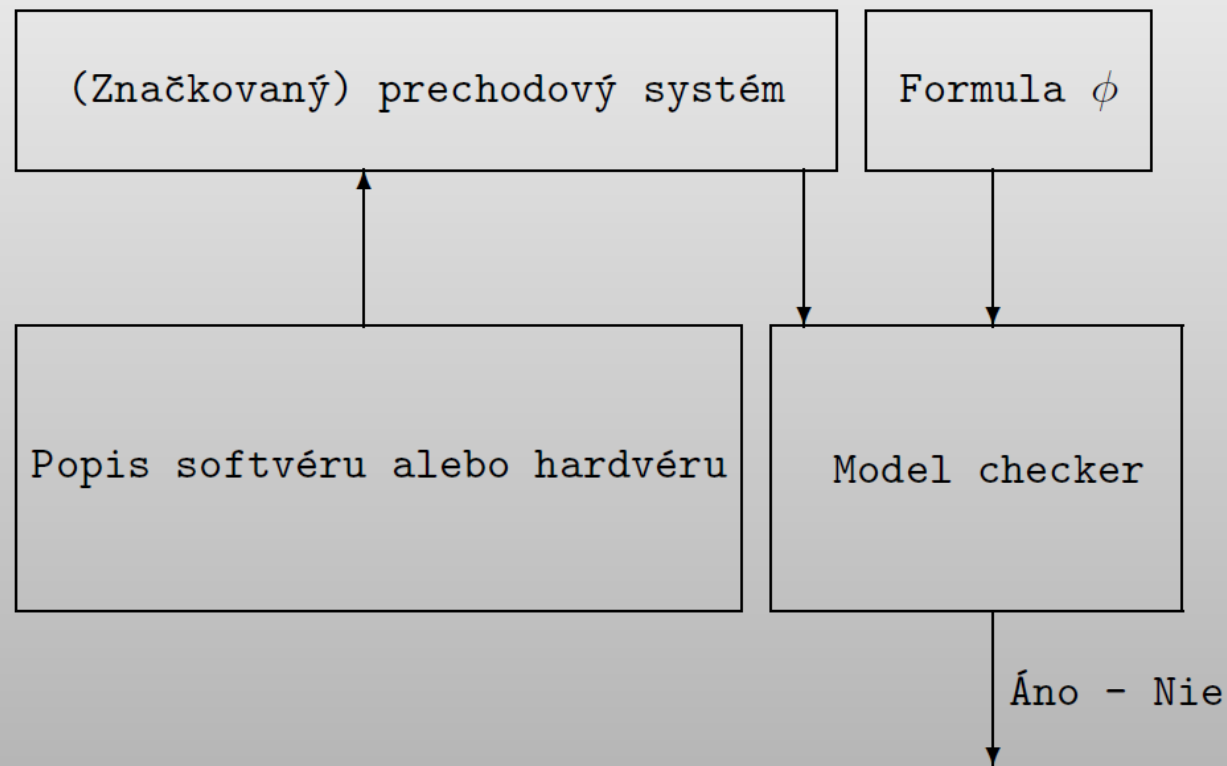
- automatický alebo poloautomatický theorem proving alebo proof verification

- v závislosti od odpovedajúcej logiky sa zložitosť riešenia pohybuje od triviálneho až po nemožné.

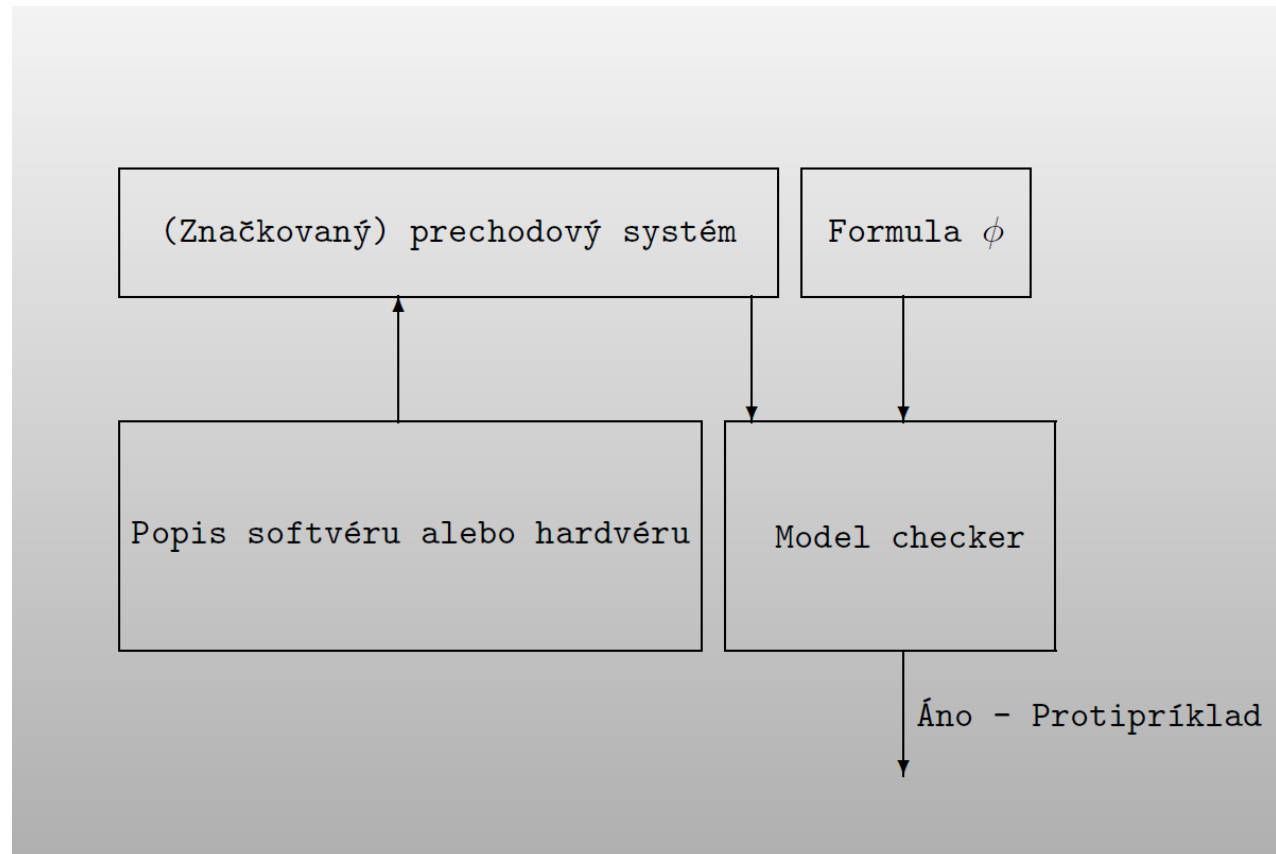
Praktické využitie: návrh a verifikácia integrovaných obvodov, (verifikácia aritmetických operácií,) Existuje množstvo softvérových nástrojov.

2. model checking

Model Checking

Model Checking

Úloha: daný (značkový) prechodový systém M (Kripkeho štruktúra) a formula temporálnej alebo modálnej logiky φ , úlohou je nájsť všetky stavy M také, že

$$M, s \models \varphi$$

Otcovia zakladatelia E. M. Clarke, E. A. Emerson, and J. Sifakis (roku 2007 Turingová cena za ich práce v tejto oblasti)

Model checking problem – prehľadávanie grafu - vrcholy = stavy

"state explosion" problém

- symbolické algoritmy nevytvárať graf explicitne , ale reprezentovať ho implicitne napr. pomocou formúl propozičnej logiky

- ohraničený model checking algoritmy - vytvorenie ZPS je obmedzene na k krokov a skúma sa, či neprestane platiť formula, vhodné pre niektoré modely
- "partial order reduction" redukuje sa počet skúmaných prelínaní konkurentných procesov - nemá význam skúmať zvlášť všetky možnosti ak neovplyvňujú platnosť formuly
- abstrakcia (abstract interpretation) - zjednodušenie modelu
 - ten spravidla nespĺňa rovnaké vlastnosti, ďalšie zjemňovanie je možné, zdravá abstrakcia - vlastnosti vyhovujú aj pôvodnému systému, úplnosť spravidla neplatí
- protipríkladom riadená abstrakcia - vytvoríme abstraktnejší modela keď nájdeme protipríklad tak zisťujeme či odpovedá modelu alebo vznikol zlou abstrakciou, v prvom prípade výsledok beriem ako výsledok. Ak nenájdeme protipríklad zjemníme model-

Temporálne logiky

Model Checking

daná štruktúra M a formula p

Úloha: zistiť, či M je modelom pre p

Branching–Time–Logic–Model–Checking

daná konečná štruktúra $M = (S, R, L)$ a BTL formula p

Úloha: pre každý stav $s \in S$ určiť, či platí $M, s \models p$ a ak áno, s sa označí značkou " p "

Temporálne logiky

Príklad: CTL model checking prer AFp :

predpokladajme, že už máme vrcholy, pre ktoré platí p už
"označené"

ideme označovať tie, pre ktoré platí AFp :

1. ak je vrchol označený p , tak ho označíme aj AFp
2. (opakuje sa, kým sa dá) označ vrchol s AFp , ak všetci jeho následníci sú označení AFp
3. označ $\neg AFp$ tie, ktoré nie sú označené AFp